

Crisi, pandèmia i gènere

Carme Sanmartí Roset | Anna Pagès | Carme
Valls Llobet | Susana Rodríguez Pereiro |
Marina Subirats | Sheila González i Xavier
Bonal | Marta Roqueta | Cristina Sánchez
Miret | Mar Galceran | Anna Escobedo |
José Antonio Rodríguez Díaz | José-Luís
Condom-Bosch | Pilar Mariné Jové | Rosa
M. Boixareu

DIRECTOR: Miquel Calsina Buscà
SECRETARI DE REDACCIÓ I GERENT: Guillem Jové
EDICIÓ I CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA: Isidre Ferré
DISSENY: Víctor García Tur

CONSELL DE REDACCIÓ: Gabriel Amengual, Antoni Pou, Josep Otón,
Mar Rosàs, Núria Iceta, Jaume Dantí, Teresa Forcades, Ramon Prat,
Francesc Torralba

Copyright © de l'edició: Fundació Joan Maragall. Cristianisme i Cultura
Copyright © dels articles és de l'autor corresponent

EDICIÓ | REDACCIÓ | SUBSCRIPCIÓ:
Fundació Joan Maragall. Cristianisme i Cultura
www.fundaciojoanmaragall.org
fjm@fundaciojoanmaragall.org

QÜESTIONS DE VIDA CRISTIANA (TERCERA ÈPOCA)
Publicació quadrimestral
Preu del volum: 12 € | Subscripció anual (3 volums): 30 €
ISSN: 0214-7769
DIPÒSIT LEGAL: B I. 113-1959
Desembre 2021

Imprès a I.G. Santa Eulàlia

Qüestions de Vida Cristiana és una revista històrica fundada l'any 1958 a Montserrat. La capçalera és propietat de l'Abadia de Montserrat.

·
·
·
·
·
·
·
·

*NIT DE NADAL**

*S'esvaeix la presència del cos
però l'ànima encara hi mig-batega.
Pels passadissos foscos dels records,
tornen les cançonetes oblidades.*

*Al pessebre, envoltats de suro i molsa,
van els pastors sobre la neu de sal.
Caminen lentament cap a la cova,
empesos per la veu silent d'un àngel.*

*Hi ha gallerans i branquillons d'avet
i la flama que oscil·la d'una espelma.
Són els símbols tossuts que m'acompanyen
mentre espero el miracle de cada any.*

·
·
·
·
·
·
·
·

NARCÍS COMADIRA

* Aquest poema forma part del llibre *Els moviments humans*,
que apareixerà publicat l'any 2022.

EDITORIAL

p. 7

—

MONOGRÀFIC: CRISI, PANDÈMIA I GÈNERE

p. 11

CARME SANMARTÍ ROSET:
Epidèmies, pandèmies i gènere
en els darrers cinc segles.

De la pesta del 1665 a Londres
a la covid del 2019

p. 13

ANNA PAGÈS:

Les dones, la intimitat
del temps, la pandèmia

p. 26

CARME VALLS LLOBET:

Biaixos de gènere en la salut

p. 36

SUSANA RODRÍGUEZ PEREIRO:

Gènere i covid: mirades transformadores
davant les crisis

p. 46

MARINA SUBIRATS:

Cura, coeducació i dona
en temps postpandèmics

p. 56

SHEILA GONZÁLEZ I XAVIER BONAL:

Tasques escolars, nivell instructiu
de les famílies i gènere

p. 67

MARTA ROQUETA:

Pandèmia, tecnologies digitals i afectes

p. 78

CRISTINA SÁNCHEZ MIRET:

La covid-19: persistència i augment
de les desigualtats de gènere

p. 88

MAR GALCERAN:

L'impacte de la covid-19
en les dones que viuen
en contextos de prostitució
i exclusió social

p. 101

ANNA ESCOBEDO I ALTRES.:

La covid-19,
una oportunitat per retenir
interdependències i solidaritats bàsiques

p. 111

PILAR MARINÉ JOVÉ:

Crisi, incertesa i interioritat

p. 118

ROSA M. BOIXAREU:

Tamar, el coratge de viure.
Apunts sobre Gènesi 38.

p. 127

—

DIÀLEG

TERESA FORCADES,

amb JORDI SÀNCHEZ TORRENTS

p. 139

—

MIRADOR

MÀRIUS MORLANS:

Vacunes: obligació o recomanació?

p. 163

KEVIN SCHEMBRI:

Relacions entre persones
del mateix sexe i el panorama cristià
contemporani: una pluralitat de posicions

p. 172

—

OBITUARI

HANS KÜNG i un cristianisme de futur

Per Josep Castanyé

p. 190

ARCADI OLIVERES:

passió per la justícia i la pau
Per Eduard Ibàñez

p. 206

—

RESSENYES I CULTURA

JOAN GRIMALT:

Oriol Romaní,

El nostre jazz de cada dia

p. 217

ANTONI MATABOSCH:

Walter Kasper,

Dios, creador y consumidor

p. 219

JOAN SAFONT:

*Impacte econòmic de la covid-19
en els sectors culturals*

p. 221

MIQUEL CALSINA:

José María Valverde

i Qüestions de Vida Cristiana

p. 224

JOAN PLANELLAS:

El cinema espiritual d'Andrei Tarkovski

p. 227

Durant els períodes més crítics de la pandèmia de la covid-19, les TIC han esdevingut una eina primordial per evitar que la distància física no esdevingués del tot distància social o emocional, però no s'ha de perdre de vista que en alguns casos també s'han convertit en un mitjà de reproducció indirecta de desigualtats.

El teletreball, per exemple, no es desenvolupa en un buit asèptic, sinó en un context que ja ve molt marcat històricament per les desigualtats de gènere. Durant l'estat d'alarma aprovat el març del 2020, un 63,3% de les dones van fer teletreball, al costat d'un 56,4% dels homes. Això malgrat que els sectors considerats essencials ja eren força feminitzats. La raó principal d'aquesta preeminència de les dones rau en el fet que són elles les que segueixen suportant el gruix de les tasques domèstiques i de la cura familiar. I es dona la paradoxa que el fet de desenvolupar les seves responsabilitats laborals de manera no presencial pot facilitar encara més que se segueixin reproduint aquests rols. Un peix que es mossega la cua.

Per altra banda, l'abast del tancament escolar durant la pandèmia no té precedents. Se sap que el temps sense escola, sigui pel motiu que sigui, comporta una pèrdua general d'aprenentatge, i té un efecte més intens i negatiu en aquells contextos amb majors proporcions de famílies desfavorides. En el cas del període de confinament, s'ha calculat que més de 180.000 infants i joves o bé no van disposar de connexió amb normalitat o bé els dispositius que hi havia a les seves llars eren insuficients per garantir un seguiment de qualitat

del curs a distància. Però no és només l'accés a les tecnologies el que determina les seves oportunitats d'aprenentatge, sinó també les característiques familiars i l'entorn domèstic. Diverses anàlisis ja van advertir que el tancament de l'escola ampliaria la bretxa d'aprenentatge entre els infants vulnerables i els seus companys d'entorns més acomodats, cosa que revertiria en bona mesura els avenços assolits els darrers anys en la reducció d'aquesta bretxa.

Si a l'inici d'aquesta crisi semblava que tant el teletreball com l'ensenyament en línia suposarien un progrés incontestable i un canvi de paradigma definitiu i sense marxa enrere, passats gairebé dos anys veiem com aquest procés no serà ni tan ràpid ni tan massiu com apuntaven algunes prediccions. I per poc que ampliem la nostra mirada atenta de la realitat social, també ens adonem que les oportunitats que representen no sempre van acompanyades dels efectes esperats o desitjats.

En un altre ordre de coses, en el darrer baròmetre sobre joventut i gènere a l'estat espanyol,¹ un 20% dels nois adolescents i joves d'entre 15 i 29 anys afirmen que la violència de gènere no existeix i que es tracta d'una invenció ideològica. El nivell d'acord entre el mateix col·lectiu arriba gairebé al 25% quan es tracta d'afirmar que la violència de gènere és un fenomen «inevitable». Són dades que dupliquen els resultats de la mateixa enquesta del 2017 i que en el context postpandèmic agafen una dimensió encara més preocupant si es té en compte l'evolució de la violència masclista els darrers dos anys, tal com s'exposa, entre molts altres temes, en el monogràfic d'aquest número de *Qüestions*, titulat «Crisi, pandèmia i gènere».

Amb tot, si bé els darrers temps ens hem acostumat a atribuir qualsevol símptoma social que ens grinyoli a les conseqüències de l'estrès posttraumàtic arran de la pandèmia —i en alguns casos certament que deu ser així—, en ocasions pot semblar una manera d'eludir el desconcert que produeixen tendències que contradiuen el que seria teòricament previsible després d'anys d'esforços en educació i sensibilització.

¹ E. RODRÍGUEZ - D. CALDERÓN - S. KURIC - A. SANMARTÍN, *Barómetro Juventud y Género 2021. Identidades, representaciones y experiencias en una realidad social compleja*, Madrid, Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud / FAD, 2021. DOI: 10.5281/zenodo.5205628.

Amb pandèmia o sense, en definitiva, ni l'ús més generalitzat de les tecnologies comporta per si mateix una major igualtat d'oportunitats, ni els valors i les actituds no canvien tan fàcilment, ni els processos de transformació social no són tan immediats com de vegades ens pot semblar. Probablement aquests siguin alguns dels aprenentatges que haurem de tenir més en compte d'ara endavant. ◊